

**Σκέψεις για τις Προϋποθέσεις, το Σχεδιασμό
και την Ανάπτυξη μιας Δημιουργικής Στρατηγικής Προοπτικής
για το Ε.Μ.Πολυτεχνείο ***
1999

Εισαγωγή. Στρατηγική και τα όριά της στο σύγχρονο κόσμο

Μπορούμε να δεχθούμε ως λογική την υπόθεση εργασίας ότι κάθε σύστημα, κρατική οντότητα, οργανισμός, κοινωνική οργάνωση, κοινότητα πολιτών, επιστημονικός φορέας, εκπαιδευτικό και ερευνητικό ίδρυμα, επιχείρηση κλπ. έχουν αδήριτη ανάγκη να διαμορφώσουν τους αντικειμενικούς στόχους ύπαρξης και ανάπτυξης τους, να καθορίσουν τις αντίστοιχες στρατηγικές επιλογές τους, να σχεδιάσουν εναλλακτικά σενάρια, μεθόδους και διαδικασίες πραγματοποίησής τους, να αναλάβουν όλες τις σχετικές ευθύνες, να συγκροτήσουν τις βασικές προϋποθέσεις, να πάρουν τις απαραίτητες πρωτοβουλίες και να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες και δράσεις για την αξιόπιστη και συνεπή προς το στρατηγικό σχέδιο εφαρμογή τους, το συστηματικό έλεγχο και την αξιολόγηση των βήμα προς βήμα αποτελεσμάτων τους στην πορεία υλοποίησης των στρατηγικών στόχων.

Είναι αυτονόητο, ότι τόσο η διαμόρφωση των στρατηγικών στόχων, η ποιότητα, η φύση τους και η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, όσο και οι μέθοδοι, οι διαδικασίες, οι ρυθμοί, τα μέσα και οι δράσεις επίτευξής τους αποτελούν για κάθε σύστημα μια εξαιρετικά πολύπλοκη, λεπτή, αντιφατική και δύσκολη υπόθεση λόγω του πλουραλισμού των ιδεών, απόψεων, επιλογών και εκτιμήσεων των μελών που συγκροτούν το σύστημα αυτό και των φορέων τους, αλλά και των γενικότερων συνθηκών της κάθε φορά φυσικής, κοινωνικοοικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής πραγματικότητας οι οποίες καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το θετικό, λιγότερο θετικό ή και αρνητικό περιβάλλον για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Έτσι π.χ. σε μια χώρα, ή σ' έναν υπερεθνικό οργανισμό που κυριαρχούν μονοδιάστατες, νεοφιλελεύθερες και εκσυγχρονιστικές επιλογές οι οποίες οδηγούν στην παντοκρατορία των παγκοσμιοποιημένων αγορών, τον χωρίς όρια ανταγωνισμό του τραπεζικού και χρηματιστηριακού κεφαλαίου και τη συγκέντρωση υπερεξουσιών στα πανίσχυρα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Τηλεπληροφορικής Χειραγώγησης, προοδευτικά η κοινωνική δυναμική ατροφεί, η αναγκαία για τη δημοκρατία, αλλά και για τη διαμόρφωση στρατηγικών επιλογών ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά μεταβολίζεται σε μάχη οπισθοφυλακών (και συνήθως με μη αποδεκτά από το κοινωνικό σύνολο συντεχνιακά χαρακτηριστικά) και η μέση κοινωνική συνείδηση τελματώνεται στα όρια των αξιών των συρμών του lifestyle και της αντί πάσης θυσίας οικονομικά επικερδούς κοινωνικής ανέλιξης, οι στρατηγικές επιλογές κάθε συστήματος, άρα και του Πολυτεχνείου, μοιραία επηρεάζονται δραματικά, στο βαθμό που αναπόδραστα απηγούν παρόμοιες και/ή αντίστοιχες αξίες και επιλογές των μελών που το συγκροτούν και των φορέων τους.

Για τις σκέψεις που ακολουθούν, ο αξιολογικός επιθετικός όρος «Δημιουργική» στην Στρατηγική Προοπτική του Ε.Μ.Π. (ο οποίος μπορεί να διαβάζεται εναλλακτικά από τον καθένα ανάλογα με την κοσμοθεωρία, την ιδεολογία του και τις προσωπικές του αξίες), εκφράζει τη θετικά φορτισμένη από τις θεμελιακές αξίες του ανθρώπινου πολιτισμού (και για πολλούς σήμερα ουτοπική) έννοια της επιδίωξης του «κοινού καλού», μέσα από την ολοκληρωμένη και ουσιαστική εκπλήρωση της αποστολής του Πολυτεχνείου με τη συνειδητή, υπεύθυνη και αποτελεσματική δουλειά μας.

Οι ειδικές συνθήκες του Ε.Μ.Π.

Στο γενικότερο πολιτικό, κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον του, το Ε.Μ.Π. αποτελεί ένα σύστημα προσώπων/ατόμων, επιστημόνων/εργαζομένων, δασκάλων/ερευνητών και σπουδαστών και των μικρότερων ή μεγαλύτερων ομάδων τους (ακαδημαϊκών κοινοτήτων, μονάδων, επιτροπών, οργάνων και συνδικαλιστικών εκφράσεων), με διαφορετικές πεποιθήσεις, ενδιαφέροντα, φιλοδοξίες, συμφέροντα, ικανότητες και στόχους, αλλά και ήθος, εργατικότητα, ευσυνειδησία και κοινωνικές στάσεις και συμπεριφορές.

Έτσι, τα μέλη της συνολικής Πολυτεχνειακής κοινότητας, αντικειμενικά, δεν συγκροτούν μια ομοιογενή, ομοιοούσα, δυναμική και εμφορούμενη από τα ίδια ιδεώδη «οικογένεια» η οποία θα μπορούσε να συσπειρωθεί και να υποστηρίξει με τους βέλτιστους δυνατούς τρόπους την εκπλήρωση των στόχων μιας ενιαίας στρατηγικής ύπαρξης και ανάπτυξης του Ε.Μ.Π. Πολυτεχνείου.

* Εισήγηση στον Πρύτανη του Ε.Μ.Π. Καθηγητή Θ.Ξανθόπουλο, 12.8.1999.

Και αυτό π.χ. γιατί, ακόμη και χωρίς να αμφισβητήσει κανείς τις καλές προθέσεις όλων, κάποια, ίσως τα πιο πολλά, από τα μέλη Δ.Ε.Π. της, γοητευμένα από τις δυνατότητες που τους παρέχει η αγορά, έξω και μέσα από το Ίδρυμα, αναλώνονται στην επιδίωξη και εκπόνηση πολλών ερευνητικών προγραμμάτων, στην αντί πάσης θυσίας αξιοποίηση ειδικών κονδυλίων και επιχορηγήσεων για ειδικούς σκοπούς από το Υπουργείο και φορείς του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (που προτάσσουν συγκεκριμένα «ειδικά» συμφέροντά τους αντίστοιχα από την υποχρέωση στήριξης των Α.Ε.Ι. να εκπληρώσουν την αποστολή τους όπως την προδιαγράφει ο Νόμος Πλαίσιο 1268/82), βελτιώνοντας μεν τις υλικές προϋποθέσεις της δουλειάς τους, αλλά παραμελώντας, έστω και άθελά τους τις περισσότερες φορές, τις διδακτικές και τις άλλες εκπαιδευτικές τους υποχρεώσεις.

Ταυτόχρονα, κάποιοι συνάδελφοί τους (για λόγους όχι πάντα «ιδεολογικούς» και σαφείς) αλλά και ορισμένες ομάδες σπουδαστών, με αφορμές ειδικές περιπτώσεις -οι οποίες θα έπρεπε να επισύρουν την προσοχή τουλάχιστον των διοικητικών οργάνων του Ε.Μ.Π. και τη λήψη των κατάλληλων μέτρων επιβολής της τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας αλλά και του νόμου- γενικεύουν ατεκμηρίωτα τα πυρά τους και δαιμονοποιούν συλλήβδην την «Έρευνα» αλλά και κάθε πρωτοβουλία που παρουσιάζει επιφανειακά και σε πρώτη και επιπόλαια ανάγνωση συγγενικά χαρακτηριστικά με εκείνα άλλων επιλήψιμων σχετικών δράσεων.

Ο διάλογος στο Ίδρυμα, όταν δεν λείπει ολοσχερώς, είτε ατροφεί σε πάσης φύσεως συντεχνιακές συνάξεις, ή εκφυλίζεται σε μάχες, εκ του συστάδην, αυτοπροσδιοριζομένων ως προοδευτικών και συντηρητικών «δυνάμεων» της Πολυτεχνειακής κοινότητας, με ακραία παραδείγματα την ομηρία εκλεγμένων διοικητικών οργάνων του Ε.Μ.Π., την αναιτιολόγητη ανατροπή αποφάσεων της Συγκλήτου, τον ως συνέπεια των παραπάνω λαϊκισμό ορισμένων μελών Δ.Ε.Π., εκπροσώπων τους αλλά και εκπροσώπων άλλων φορέων εργαζομένων στο Ε.Μ.Π. και γενικότερα, την ανυπαρξία ουσιαστικής δημοκρατίας στο Ίδρυμα. Δημοκρατίας, η οποία αποτελεί τη θεμελιώδη προϋπόθεση στοχοθέτησης, χάραξης, υποστήριξης και εφαρμογής μιας στρατηγικής ύπαρξης και ανάπτυξης του Πολυτεχνείου στις ακρότατα αντίξοες συνθήκες της σημερινής πραγματικότητας.

Προτάσεις για τη συγκρότηση των προϋποθέσεων διαμόρφωσης μια αξιόπιστης Στρατηγικής για το Ε.Μ.Π.

Στο γενικότερο αλλά και το ειδικότερο κλίμα στο οποίο ενδεικτικά και μόνο αναφερθήκαμε παραπάνω, μια προσπάθεια διαμόρφωσης μιας ελάχιστης, κοινής αποδοχής, βάσης προϋποθέσεων για τη στρατηγική του Ιδρύματος για την επόμενη δεκαετία, θα έπρεπε κατά τη γνώμη μου να καλύπτει ως συναντίληψη τα παρακάτω πεδία:

1. Ενώ το χρήμα είναι απαραίτητο για τη λειτουργία του Ιδρύματος, δεν μπορεί να αποτελεί το μόνο και αντί πάσης θυσίας αυτοσκοπό των συλλογικών αλλά και των μεμονωμένων ατομικών προσπαθειών (ερευνητικών, παροχής υπηρεσιών κλπ.) των μελών του.
2. Βασικός και μόνος λόγος ύπαρξης ενός Α.Ε.Ι. και εν προκειμένω του Ε.Μ.Π. είναι η εκπλήρωση της αποστολής του, όπως αυτή με σαφήνεια και αυστηρότητα ορίζεται στο αντίστοιχο άρθρο του Ν. 1268/82. Άρα, κάθε ενέργεια, πρωτοβουλία και δράση του Ε.Μ.Π. αλλά και κάθε πολιτική του Υπουργείου θα πρέπει να ελέγχονται εξονυχιστικά, ώστε να συνάδουν με την ολοκληρωμένη (εκπαιδευτική, ερευνητική, κοινωνική και πολιτισμική) αποστολή τους.
3. Κανείς μας δεν μπορεί να βαφτίζει το κρέας ψάρι, ισχυριζόμενος ότι η ετεροπροσδιορισμένη έρευνα (ευρωπαϊκά προγράμματα), οι μη ανταγωνιστικές αναθέσεις μελετών/«ερευνών» από τα διάφορα Υπουργεία κλπ., και οι πάσης φύσης, συνήθως υπηρετικές προς τη βιομηχανία, «παροχές υπηρεσιών», εξυπηρετούν, αυτονοήτως και πάντα, μια στρατηγική ανάπτυξης του Ιδρύματος, με την αφελή λογική ότι «αφού βελτιώνονται επιμέρους 'τινές' υποδομές, βελτιώνεται και η συνολική υποδομή του Ε.Μ.Π.».
4. Ο μαζικισμός στην απαίτηση διαρκώς μεγαλύτερης χρηματοδότησης από το κράτος (δημόσιες επενδύσεις, τακτικός προϋπολογισμός, νέες θέσεις προσωπικού, νέα κτίρια, νέα και μεγαλεπίβολα εργαστήρια κλπ.), δεν μας συνιστά ως υπεύθυνους επιστήμονες, πανεπιστημιακούς δασκάλους και ερευνητές, αλλά και ως πολίτες, οι οποίοι έχουν (και μάλιστα περισσότερο ίσως από πολλούς άλλους), τη δυνατότητα κριτικής ανάλυσης, εκτίμησης και αξιολόγησης των στοιχείων που συγκροτούν την πολυδιάστατη και καθόλου ευνοϊκή για το δημόσιο τομέα σύγχρονη κοινωνικοοικονομική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα.

- Πολλά τμήματα στο Ε.Μ.Π. έχουν πολύ περισσότερο δυναμικό απ' όσο χρειάζονται, πολύ περισσότερους χώρους, πολύ περισσότερα εργαστήρια και υποεργαστήρια και συνεπώς θα μπορούσαν ακόμη και να διχοτομηθούν ή να συμβάλουν στην ανάπτυξη νέων και τεκμηριωμένα απαραίτητων τμημάτων, τα οποία όμως θα αποφασίσει το Ε.Μ.Π. ολοκληρώνοντας την αποστολή του, και όχι μεμονωμένοι συνάδελφοι με «ιδιωτικές» προτάσεις, ανταποκρινόμενοι σε απαράδεκτες σχετικές πολιτικές πρωτοβουλίες του Υπουργείου Παιδείας, για με όρους αγοράς, επιλεκτική και όχι πάντα «άψογη» ειδική χρηματοδότηση, μόνο των «νέων» τμημάτων και όχι των θεσμισμένων, συμβατικών σπουδών των Α.Ε.Ι..
5. Το Ε.Μ.Π. δεν θα πρέπει να αποδέχεται παθητικά κάθε πρωτοβουλία, πρόκληση και πρόσκληση του Υπουργείου Παιδείας και να ανταποκρίνεται σ' αυτή, στο πλαίσιο της πολιτικής του ΥΠ.Ε.Π.Θ., η οποία σύμφωνα με τη σχετική Λευκή Βίβλο της Ε.Ε. μεταλλάσσει αργά αλλά σταθερά την παιδεία-μόρφωση-πολιτισμό σε μονοδιάστατη τεχνική επαγγελματική κατάρτιση και τα Α.Ε.Ι., στην καλύτερη περίπτωση, σε Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές.
- Θα πρέπει να καταβληθούν, με φαντασία και συστηματικότητα, προσπάθειες για διαμόρφωση ενός υγιούς κλίματος αντίστασης στην κάθε μορφής και από οπουδήποτε απόπειρα χειραγώγησης του Πανεπιστημίου, μια που «δυνάμει» τουλάχιστον, αποτελεί τη μόνη ελευθεριακή, θεωρητικά, κοινότητα διδασκαλίας και έρευνας, η οποία (και πάλι θεωρητικά), μπορεί (και πάλι δυνάμει), να βλέπει πέρα από τη μύτη της αυτονόητης για τους πολιτικούς του συρμού ανάγκης προσαρμογής και υποταγής του δημοσίου πανεπιστημίου στις επιταγές της παντοκρατορίας της αγοράς.
- Είναι φανερό, ότι μια τέτοια προσπάθεια ανοίγματος ουσιαστικού διαλόγου για το ρόλο του Δημοσίου Πανεπιστημίου στο σύγχρονο κόσμο, προαπαιτεί τη συνολική αξιοπιστία του προς την κοινωνία, η οποία εν προκειμένω θα πρέπει να εκφράζει με απόλυτους όρους και τη συνολική αξιοπιστία του καθενός από εμάς στην ολοκληρωμένη εκπλήρωση της συγκεκριμένης αποστολής του.
6. Το Ε.Μ.Π. θα πρέπει πρωτόβουλα και συστηματικά -και όχι αμειβόμενα και παρακολουθητικά- να διαμορφώνει διεπιστημονικά τεκμηριωμένες απόψεις και θέσεις στα πεδία της ευθύνης του για την αντιμετώπιση των μεγάλων και πολύπλοκων, ιδιαίτερα σήμερα, προβλημάτων της ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, της τεχνολογίας κλπ., συνεργαζόμενο, όπου χρειάζεται, με άλλα Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα και να τις προβάλλει κατάλληλα και αποτελεσματικά, τόσο προς την πολιτεία όσο και προς τους πολίτες, για να υπάρξει επιτέλους ένας πειστικός και ουσιαστικός αντίλογος και μια αξιόπιστη εναλλακτική λύση στο μονόλογο και το μονόδρομο του χωρίς όρια ακραίου ανταγωνισμού των αγορών, ως της μόνης «αναπτυξιακής» προοπτικής του σύγχρονου κόσμου.
- Το Ε.Μ.Π. έχει κατά τη γνώμη μου χρέος να ανοίξει το δρόμο για μια Δημιουργική Στρατηγική Προοπτική του, που να αντιστρατεύεται, τόσο τον τρέχοντα υποταγμένο ρεαλισμό των πολλών στην παντοκρατορία της νέας τάξης, όσο και τις συντηρητικές οπισθοφυλακές της κατεδαφιστικής δήθεν προοδευτικής αντίδρασης κάποιων ψευτοεπαναστατών και να δίνει την ελπίδα ότι δεν τελειώνουν όλα στην ατομική «επιτυχία», στις τράπεζες και τα χρηματιστήρια. Η πρόσφατη οδυνηρή εμπειρία των πολιτών του κόσμου για το ήθος της νέας τάξης και τις κερδοφόρες μεθόδους των αγορών της (τοπικές ελεγχόμενες πολεμικές συρράξεις, πειρατικές επεμβάσεις και καταλύσεις της εθνικής κυριαρχίας ανεξαρτήτων κρατών, μεροληπτικές εθνοκαθάρσεις και «προστασίες» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διοξίνες, εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας, επεκτεινόμενη ανεργία, διόγκωση του χάσματος ανάμεσα στους όλο και λιγότερους, αλλά πολύ πλουσιότερους και τους όλο και περισσότερους αλλά πολύ φτωχότερους ανθρώπους κλπ.), καθιστά κατά τη γνώμη μου, μέρα με τη μέρα, την προσπάθεια απαγκίστρωσης, τουλάχιστον του Δημοσίου Πανεπιστημίου αλλά και συγκεκριμένα του Πολυτεχνείου από την κυρίαρχη λογική του συρμού, λιγότερο ουτοπική απ' όσο από πρώτη ματιά θα μπορούσε να φανεί.
7. Συμπερασματικά, για το Σχεδιασμό και την Ανάπτυξη μιας Δημιουργικής Στρατηγικής Προοπτικής για το Ε.Μ.Πολυτεχνείο, με βάση τις παραπάνω ή και άλλες προϋποθέσεις, θα πρέπει να προηγηθεί ένας ουσιαστικός διάλογος στο πλαίσιο της Σ.Ε. Στρατηγικής και Θεσμών του Ε.Μ.Π. για να διερευνηθούν, τόσο οι σχετικές αντικειμενικές δυνατότητες όσο

και οι διαθεσιμότητες των μελών της Πολυτεχνειακής Κοινότητας να στηρίξουν μια τέτοια προσπάθεια.

Προτείνω, οι σχετικές προσωπικές προτάσεις και απόψεις των μελών της Επιτροπής που οφείλονται ως τις 22 Αυγούστου, άλλα σχετικά δημοσιεύματα και τα κείμενα του κ. Πρύτανη, του κ. Κουμούτσου και του κ. Σιαπκαρά να δημοσιοποιηθούν κατάλληλα (ίσως μέσω ειδικού έκτακτου τεύχους του Πυρφόρου), για να υπάρξουν, να καταγραφούν, να εκτιμηθούν και αξιοποιηθούν οι αντιδράσεις των μελών της Πολυτεχνειακής κοινότητας. Αυτή είναι η πιο δημοκρατική, αλλά ενδεχομένως όχι και τόσο αποτελεσματική διαδικασία.

Η άλλη δυνατότητα θα ήταν η διαμόρφωση μιας ελάχιστης κοινής συμφωνίας των μελών της Σ.Ε. Στρατηγικής και Θεσμών του Ε.Μ.Π. και η σχετική εισήγηση στη Σύγκλητο για να πάρει τις σχετικές αποφάσεις.

Στην επόμενη σύνοδο της Επιτροπής -αφού υπάρξουν απόψεις και προτάσεις από όλα τα μέλη της- επιφυλάσσομαι να ειδικολογήσω τα σημεία της άποψής μου που μπορεί να φαίνονται από πρώτη ματιά όχι και τόσο συγκεκριμένα.